

Milieujaarverslag 2023

Ziekenhuis Tjongerschans Heerenveen

Syria Reuvers

Duurzaamheidscoördinator

Medisch Centrum Leeuwarden &

Ziekenhuis Tjongerschans Heerenveen

Juni 2024

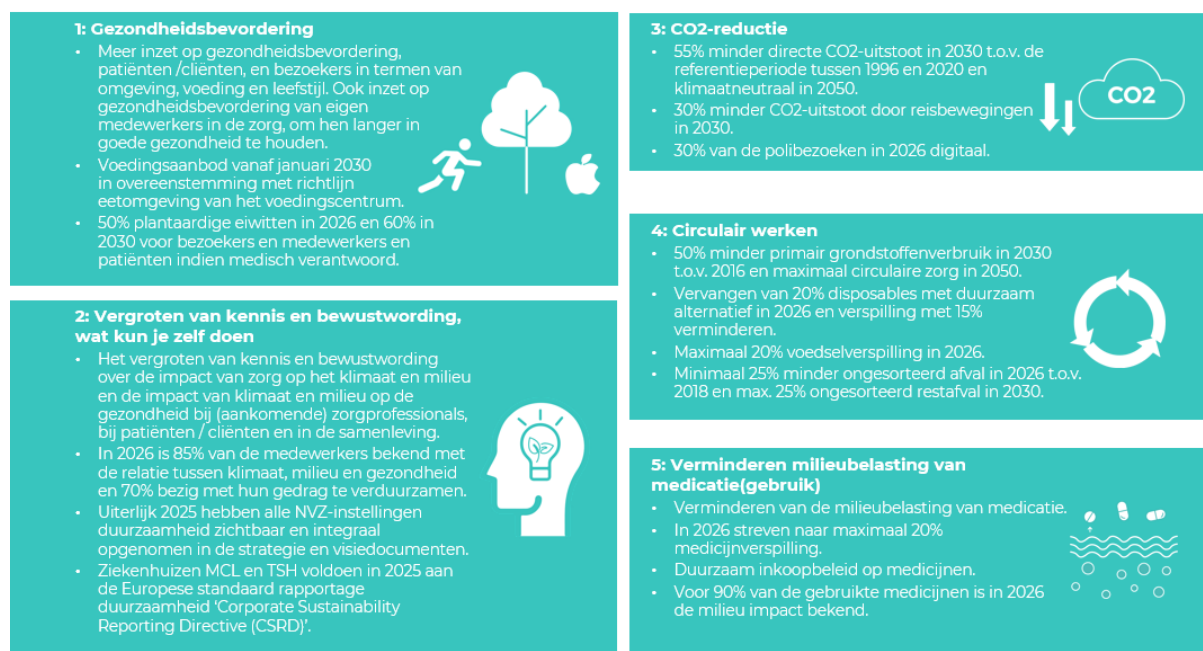
Inhoud

1.	Organisatiestrategie en ambitie	3
1.1.	Milieuthermometer Zorg	3
1.2.	CSRD	4
1.3.	Milieuwetgeving.....	4
2.	Bevorderen van gezondheid	5
2.1.	Gezondheid	5
2.2.	Voeding	5
3.	Bevorderen van bewustwording en kennis	6
3.1.	Green Teams	6
3.2.	Communicatie	6
4.	Verminderen CO2-emissie van gebouwen, energie en vervoer	7
4.1.	Gebouwen.....	7
4.2.	Energie	7
4.3.	Vervoer.....	8
5.	Circulair en spaarzaam met grondstoffen en materialen werken	10
5.1.	Inkoop	10
5.2.	Afval	10
5.2.1.	Overzicht afvalstromen.....	11
5.2.2.	Voedselverspilling	13
6.	Verminderen milieubelasting medicatie(gebruik)	14
6.1.	Preventie	14
6.2.	Milieubelasting.....	14
6.3.	Medicatieverspilling.....	14
6.4.	Water	14

1. Organisatiestrategie en ambitie

Tjongerschans committeert zich aan de Green Deal Zorg 3.0. Het doel van de Green Deal is: samen zorgen voor een onomkeerbare transformatie naar zorg met minimale impact op klimaat, milieu en leefomgeving in 2050. De afgelopen jaren is de criterialijst van de Milieuthermometer Zorg voornamelijk leidend geweest in de organisatie van duurzaamheid in Tjongerschans. In 2023 hebben we de organisatie van duurzaamheid overgezet naar de doelen vanuit de Green Deal.

De Green Deal bestaat uit vijf pijlers: gezondheidsbevordering, vergroten van kennis en bewustwording, CO₂-reductie, circulair werken en verminderen milieubelasting van medicatie(gebruik). Elke pijler bestaat uit een aantal doelen. In figuur 1 worden de doelen per pijler weergegeven. Tjongerschans hanteert deze doelen als leidraad voor de komende jaren.

Figuur 1 – Overzicht doelstellingen Green Deal 3.0

In 2023 hebben we het 'programma 2024-2026 Green Deal DZ 3.0' opgesteld, voor zowel Tjongerschans als het MCL. Er is bewust gekozen om hierbij de samenwerking op te zoeken met het MCL en om de duurzaamheidscoördinatoren bovenlokaal in te zetten. In het programma zijn de Green Deal doelen uitgewerkt en wordt de werkwijze voor de komende twee jaar toegelicht. Ook zijn we al begonnen met de vervolgstap op het programma, namelijk het uitwerken van themaplannen. In de themaplannen wordt per Green Deal pijler omschreven wat de huidige situatie, gewenste situatie, behoeften, acties en planning is.

1.1. Milieuthermometer Zorg

De Milieuthermometer Zorg is een milieumanagementsysteem specifiek voor de zorg, ontwikkeld door Milieuplatform Zorg en Stichting Milieukeur. De Milieuthermometer Zorg omvat 15 duurzaamheidsthema's voor de zorgsector, die weer bestaan uit verschillende eisen. Denk aan thema's zoals energie, water, lucht, afval en meer. Ieder jaar kunnen instellingen zich voor brons, zilver of goud laten certificeren.

Tjongerschans heeft tot nu toe nog niet meegedaan aan de Milieuthermometer Zorg. Het MCL daarentegen doet al sinds 2013 mee en heeft ook in 2023 weer het gouden certificaat weten te behalen. Met oog op de voorgenomen fusie, is het doel dat Tjongerschans zich in 2025 samen met het MCL gaat certificeren. Om die reden is in 2023 een inventarisatie gemaakt van de huidige status van Tjongerschans op het gebied van de Milieuthermometer Zorg. Uit die inventarisatie is gebleken dat Tjongerschans al aan veel criteria voldoet. Om met de certificering mee te kunnen doen, moet het komende jaar ingezet worden op het opstellen van een aantal plannen, zoals bijvoorbeeld een afvalreductieplan.

1.2. CSRD

Naast de Green Deal, krijgt Tjongerschans ook te maken met de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), een Europese richtlijn die grote bedrijven verplicht te rapporteren over niet-financiële informatie.

Gezien Tjongerschans een besloten vennootschap (BV) is, wordt het op termijn verplicht om volgens de CSRD richtlijnen te rapporteren. Er wordt in samenwerking met het MCL gewerkt aan een werkwijze waarmee de ziekenhuizen aan deze richtlijn kunnen voldoen. In 2023 zijn de eerste stappen gezet richting een materialiteitsanalyse.

1.3. Milieuwetgeving

Tjongerschans is een groeiende organisatie, die zich elke dag inzet voor de gezondheid van de mens. Een belangrijk onderdeel in de gezondheid van de mens, is een gezonde leefomgeving. Tjongerschans wil een positieve bijdrage leveren aan de mensheid en tegelijkertijd het milieu beschermen. Hierom wil Tjongerschans voldoen aan de wet- en regelgeving op het gebied van milieu. In het kader hiervan hebben ook in 2023 controles plaatsgevonden in het ziekenhuis, waaronder een geluidsmeting en een onderzoek ten aanzien van gevaarlijke stoffen.

2. Bevorderen van gezondheid

Met deze pijler zet Tjongerschans zich in op het voorkomen van ziekte, het bevorderen van gezondheid en een gezonde levensstijl van patiënten, cliënten en medewerkers, een gezonde zorg- en leefomgeving en meer op ziektecontrole.

2.1. Gezondheid

Binnen Tjongerschans is gezondheid een belangrijk onderwerp. We zetten ons dagelijks in voor de gezondheid van onze patiënten én medewerkers. Dat doen we door beweging te stimuleren en gezonde voeding aan te bieden.

Medewerkers hebben verschillende mogelijkheden om voordelig(er) in beweging te komen. Zo heeft Tjongerschans een fietsplan, waarmee medewerkers een fiets kunnen kopen met belastingvoordeel en kunnen medewerkers een fitnessabonnement aanschaffen met 40% korting. In 2023 heeft Tjongerschans weer meegedaan aan de Fiets naar Je Werk Dag, waarmee medewerkers gestimuleerd worden om met de fiets naar het werk te komen. In het kader van gezonde voeding, werd in 2023 wederom gratis fruit aangeboden aan medewerkers.

2.2. Voeding

Tjongerschans werkt toe naar het doel vanuit het Preventieakkoord: een duurzaam en gezond voedingsaanbod in 2030. In het MCL wordt constant gekeken naar mogelijkheden om gezondere en duurzamere voeding aan te bieden. Voor dit thema zochten we in 2023 ook de samenwerking op met andere ziekenhuizen, door middel van het initiatief 'Goede Zorg Proef Je'. In 2023 zijn we voor het eerst aangeschoven bij de vergaderingen van Goede Zorg Proef Je.

In Tjongerschans wordt voeding voor patiënten, medewerkers en bezoekers ingekocht en bereid door de keuken van Tjongerschans. Bij de inkoop wordt waar mogelijk gekozen voor producten met milieukeurmerken of lokale producten. De patiënt heeft keuze uit twee menu's, een zelf samen te stellen menu of een menu met wat meer vaste maaltijden. In het laatste geval kan de patiënt twee dagen in de week kiezen. De patiënt kan altijd kiezen voor een vegetarische maaltijd. Plantaardige maaltijden kunnen naar wens gemaakt worden. Voor medewerkers en bezoekers wordt het aanbod vegetarische en plantaardige voeding gefaseerd verhoogd. Momenteel heeft ongeveer 50% van het aanbod een vegetarische keuzemogelijkheid. Het huidige percentage plantaardige voeding is nog niet bekend. Het doel vanuit de Green Deal is dat het voedingsaanbod voor medewerkers en bezoekers in 2026 voor 40% bestaat uit plantaardige eiwitten en in 2030 voor 50%. In 2024 wordt gewerkt aan een plan om deze percentages te kunnen behalen.

3. Bevorderen van bewustwording en kennis

Met deze pijler zet Tjongerschans zich in op het vergroten van de bewustwording en kennis over zowel de impact van zorg op het klimaat en milieu, als over de impact van klimaat en milieu op onze gezondheid.

3.1. Green Teams

In Tjongerschans zijn Green Teams actief op verschillende afdelingen. Er zijn bijvoorbeeld Green Teams actief op de afdelingen Intensive Care, Operatiekamer, Spoedeisende Hulp, Endoscopie, Ziekenhuisapotheek en meer. Er zijn ook afdelingen die geen Green Team hebben, maar die wél met duurzaamheid bezig zijn. Eind 2023 zijn we gestart met een inventarisatie van de Green Teams in Tjongerschans, omdat er behoefte was aan een overzicht van de huidige Green Teams. Die inventarisatie wordt in 2024 voortgezet. Zodra dit overzicht compleet is, vullen we dit aan met de acties waaraan wordt gewerkt, zodat we daarin uiteindelijk ook de aansluiting kunnen maken met de Green Deal doelen. Het overzicht wordt gedeeld op intranet, zodat het voor alle Tjongerschans medewerkers inzichtelijk is welke afdelingen een Green Team hebben en met wie ze contact kunnen opnemen bij vragen.

Naast de Green Teams op de afdelingen, is in 2023 ook een overkoepelend Green Team opgericht. Het Green Team Tjongerschans bestaat uit een diverse groep medewerkers, waaronder zorgprofessionals en medewerkers uit de ondersteunende diensten. Het Green Team Tjongerschans komt eens in de zes weken bij elkaar om de lopende zaken rondom duurzaamheid in het ziekenhuis met elkaar te bespreken. Het doel is om te coördineren en te versnellen.

3.2. Communicatie

In 2023 heeft Tjongerschans een aanzet gemaakt tot het oprichten van een interne pagina duurzaamheid. De pagina is nog niet gerealiseerd, dit wordt in 2024 gedaan. Het idee achter de pagina is dat deze gebruikt kan worden om beter te kunnen communiceren over de ontwikkelingen rondom duurzaamheid richting medewerkers. De pagina wordt ingericht op de Green Deal pijlers, waarbij per pijler wordt toegelicht wat de pijler inhoudt, wat Tjongerschans doet op dit gebied en wat er op de planning staat.

Daarnaast is er ook een duurzaamheidsprogramma opgesteld voor 2024-2026, waarin wordt beschreven hoe het MCL en Tjongerschans zich de komende twee jaar gezamenlijk inzetten voor het behalen van de Green Deal doelen.

4. Verminderen CO₂-emissie van gebouwen, energie en vervoer

Met deze pijler zet Tjongerschans zich in op het verminderen van de directe CO₂-uitstoot door de zorg.

4.1. Gebouwen

Tjongerschans heeft een aantal panden in eigendom en huurt daarnaast een aantal panden om de zorg te kunnen leveren in het verzorgingsgebied. Het beheer en onderhoud van deze panden bestaat uit zowel jaarlijkse onderhoudsactiviteiten als activiteiten voor de instandhouding van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris. Deze laatste activiteiten zijn ondergebracht in de meerjarenonderhoudsplanning (MJOP), waarin duurzaamheid leidend is.

4.2. Energie

In Tjongerschans is energiebesparing een cruciaal doel, naast naleving van milieuregelgeving en continue verbetering. We nemen duurzame maatregelen bij nieuwbouw, renovatie en installatievervanging, gebaseerd op de 'Trias Energetica': minimaliseren van energievraag, duurzame energieopwekking en efficiënt gebruik van fossiele brandstoffen. Dit omvat onder andere isolatieverbeteringen, CO₂-gestuurde ventilatie, warmteterugwinning, zonwering, warmtepompen, zonnepanelen en LED-verlichting.

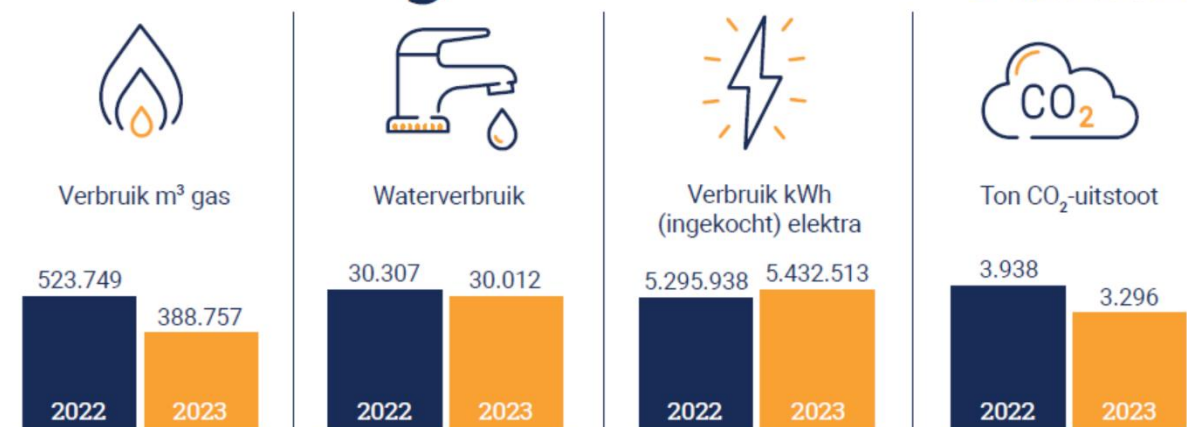
In 2021 is de portefeuilleroutekaart Tjongerschans vastgesteld. Het document beschrijft de route van Tjongerschans naar een CO₂-vrije vastgoedportefeuille. De routekaart is geïnitieerd vanuit de Nederlandse Vereniging voor Ziekenhuizen en volgt zowel het Klimaatakkoord als de Green Deal. In 2024 wordt gewerkt aan een update van de routekaart.

In 2023 hebben we de maatregelen vanuit de portefeuilleroutekaart verder uitgevoerd. Zo hebben we dit jaar ingezet op:

- het gebruik van duurzame in plaats van fossiele brandstoffen voor bevochtiging;
- het gefaseerd plaatsen van LED-verlichting;
- het implementeren van een nieuw energiemonitoringssysteem;
- het optimaliseren van de luchtbehandeling;
- het plaatsen van zonne-carports op het parkeerdek op het bezoekersterrein;
- het verkennen van extra laadpalen voor auto's.

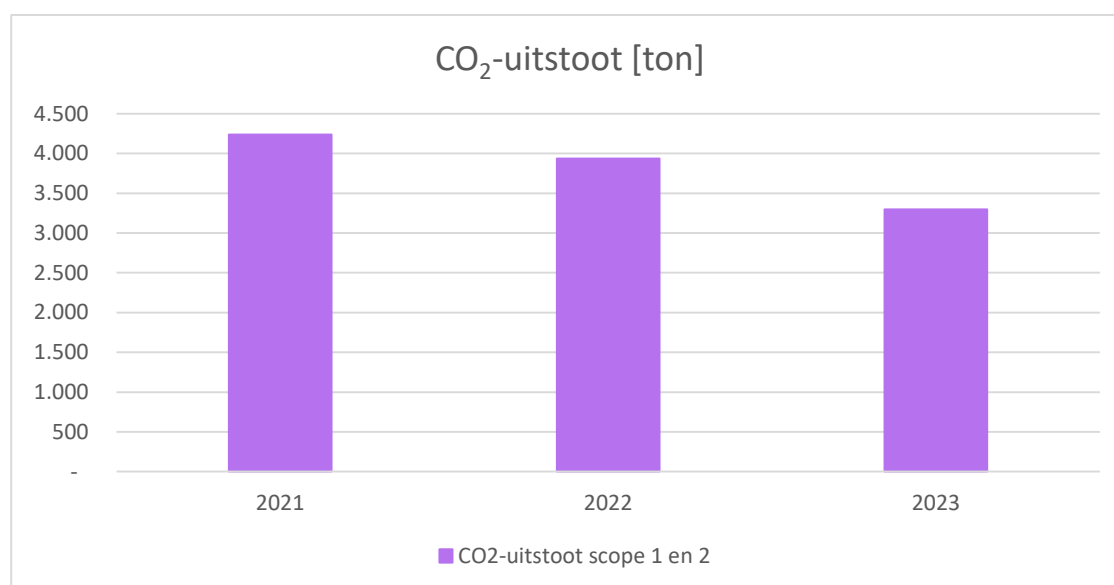
De impact van de bovenstaande maatregelen zien we terug in het verbruik. Figuur 2 geeft het verbruik van aardgas, elektriciteit en water in 2022 en 2023 weer. Het aardgasverbruik is met 25,8% verminderd dit jaar. Een deel van dit verbruik is verschoven naar elektriciteit, waardoor het elektriciteitsverbruik voor een klein aandeel (2,6%) is gestegen. Het waterverbruik is met 1% gedaald.

Facts & Figures 2023

Figuur 2 – Aardgas-, water- en elektraverbruik en CO₂-uitstoot

De uitgevoerde maatregelen in 2023 hebben ook geleid tot een verdere vermindering van onze CO₂-uitstoot, zoals te zien is in Figuur 2 en 3. De totale uitstoot komt dit jaar neer op 3.296 ton, dit is 16,3% minder dan vorig jaar. Het doel vanuit de Green Deal is dat we 55% minder CO₂ uitstoten in 2030 ten opzichte van 1990, waarbij het uiteindelijke doel is dat we klimaatneutraal zijn in 2050. Om te berekenen waar we staan ten opzichte van dit doel, neemt Tjongerschans de CO₂-uitstoot van 2017 als referentiejaar, gezien er geen data bekend is van voor dit jaar. In 2023 hebben we een CO₂-reductie van 22% gerealiseerd ten opzichte van 2017.

Figuur 3 – CO₂-uitstoot Tjongerschans 2021-2023

4.3. Vervoer

Tjongerschans biedt diverse faciliteiten en regelingen om duurzaam vervoer te stimuleren. Fietsen kunnen geparkeerd worden in een overdekte fietsenstalling. Daarnaast zijn er laadvoorzieningen voor zowel elektrische fietsen als auto's. Medewerkers kunnen een bus- of treinabonnement

aanvragen en gebruikmaken van het Fietsplan. Ook beschikt Tjongerschans sinds 2023 over twee elektrische bedrijfsauto's in plaats van op diesel aangedreven auto's. Tjongerschans doet tevens ieder jaar mee aan de Fiets naar je Werk Dag, waarmee fietsers extra in het zonnetje worden gezet.

Per 1 juli 2024 zijn organisaties met meer dan 100 medewerkers verplicht te rapporteren over het zakelijke verkeer en woon-werkverkeer van hun werknemers. Tjongerschans heeft eind 2023 een enquête uitgezet onder alle medewerkers, om inzichtelijk te krijgen hoe medewerkers van en naar het werk reizen.

Uit de resultaten is gebleken dat Tjongerschans medewerkers gemiddeld zo'n 3 tot 4 dagen naar het werk reizen. De meeste medewerkers werken ook 1 à 2 dagen thuis. De reisafstand naar werk is voor 25% van de medewerkers minder dan 7 kilometer, voor 17% tussen de 7 en 14 kilometer, voor 29% tussen de 15 en 29 kilometer, voor 22% tussen de 30 en 49 kilometer en voor 6% is het 50 kilometer of meer. Daarnaast laten de resultaten zien dat de meeste medewerkers met de benzine of diesel auto naar het werk gaan. Op de tweede plek staat de fiets. Verder reizen medewerkers van het MCL regelmatig te voet, met de elektrische auto of samen met collega's (carpoolen). De grootste redenen om voor deze vervoersmiddelen te kiezen, zijn de reisafstand, snelheid en comfort.

Daarnaast hebben de medewerkers via de enquête veel suggesties ter verbetering ingediend. De komende periode gaan we aan de slag met de resultaten en suggesties uit de enquête, maar ook met het opstellen van een integraal mobiliteitsplan. Dit wordt in 2024 opgepakt.

5. Circulair en spaarzaam met grondstoffen en materialen werken

Met deze pijler zet Tjongerschans zich in op het verminderen van primair grondstofverbruik, ongesorteerd restafval en voedselverspilling.

5.1. Inkoop

Tjongerschans is onderdeel van de Inkoop samenwerking Friese Ziekenhuizen (IFZ). Hiermee kopen de vier Friese ziekenhuizen gezamenlijk in, conform het duurzaam inkoopbeleid dat in 2021 is opgesteld. Dit inkoopbeleid geeft het belang aan voor het inkopen van producten die minder belastend zijn voor het milieu. Bijvoorbeeld producten die minder grondstoffen gebruiken, minder energie verbruiken of minder afval creëren.

Om het overzicht te bewaren en de samenwerking te bevorderen, is een commissie opgesteld, bestaande uit duurzaamheidsfunctionarissen en inkopers vanuit de vier ziekenhuizen. Deze commissie komt maandelijks bijeen om de bestaande en nieuw binnengekomen initiatieven te bespreken. Het doel van de commissie is om de initiatieven met de minste milieubelasting gezamenlijk op te pakken. In 2023 zijn verschillende initiatieven opgepakt, waaronder het inzetten van plaszakken en het vervangen van wegwerptextiel door herbruikbaar textiel. Het laatste initiatief is in het MCL onderzocht en in het MT goedgekeurd. Volgend jaar gaan we hier ook in Tjongerschans mee aan de slag.

5.2. Afval

In Tjongerschans wordt continu gewerkt aan het verminderen van afval en het verbeteren van de afvalscheiding. We hanteren de doelstellingen vanuit de Green Deal 3.0 en zijn momenteel bezig met themaplan 'circulair', waarin de pijler 'circulair en spaarzaam met grondstoffen en materialen werken' nader wordt uitgewerkt. Dit themaplan wordt in 2024 gereed gemaakt.

In 2023 zijn acties ondernomen om het afval in Tjongerschans te verminderen en beter te scheiden. Hieronder worden een aantal genoemd:

- Het apart inzamelen van plastic en drankkartons (PD) wordt op steeds meer afdelingen in Tjongerschans uitgerold. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de afvalverwerker. De afdelingen hebben namelijk veelal specifieke producten, waarover beoordeeld moet worden of het in de PD stroom kan worden weggegooid. In 2022 begon Tjongerschans met het scheiden van PD op de afdelingen Intensive Care en Operatiekamer. In 2023 is dit uitgerold naar de ziekenhuisapotheek en zijn de eerste stappen gemaakt op de poli kaak.
- Per 2024 gaat de Single Use Plastics (SUP) richtlijn in. In 2023 hebben we daarom gekeken naar alternatieven voor de wegwerp koffiebekers in het ziekenhuis. Op de Dag van de Zorg hebben alle medewerkers een porseleinen mok gekregen met hun eigen naam erop. Medewerkers mogen ook een beker van huis meenemen. De bekers worden grotendeels door de medewerkers zelf afgewassen.
- Tjongerschans wil graag over naar herbruikbare kleding in de zorg. Met de Friese Inkoop samenwerking is afgesproken dat de omzetting eerst in het MCL onderzocht wordt. Dit onderzoek heeft het hele jaar 2023 doorgelopen. De werkgroep vanuit het MCL is er eind 2023 in geslaagd om een nieuw kledingpakket samen te stellen, dat voldoet aan alle kwaliteits- en duurzaamheidseisen. Begin 2024 wordt het voorstel voor herbruikbare isolatiejassen, overschorten, warmtejassen, OK mutsen, overalls en waszakken aan het managementteam van het MCL voorgelegd. Daarna kan het ook in Tjongerschans worden voortgezet.

- We zijn de samenwerking aangegaan met een partij die afgedankte meubels transformeert tot nieuwe items, zoals tafels van treinonderdelen en lampenkappen van gerecycled plastic. Deze producten worden gemaakt door vakmensen die voorheen afstand hadden tot de arbeidsmarkt en opnieuw zijn opgeleid. Door deze samenwerking, kunnen we duurzamere meubels inkopen en onze afgedankte meubels een tweede leven geven.

5.2.1. Overzicht afvalstromen

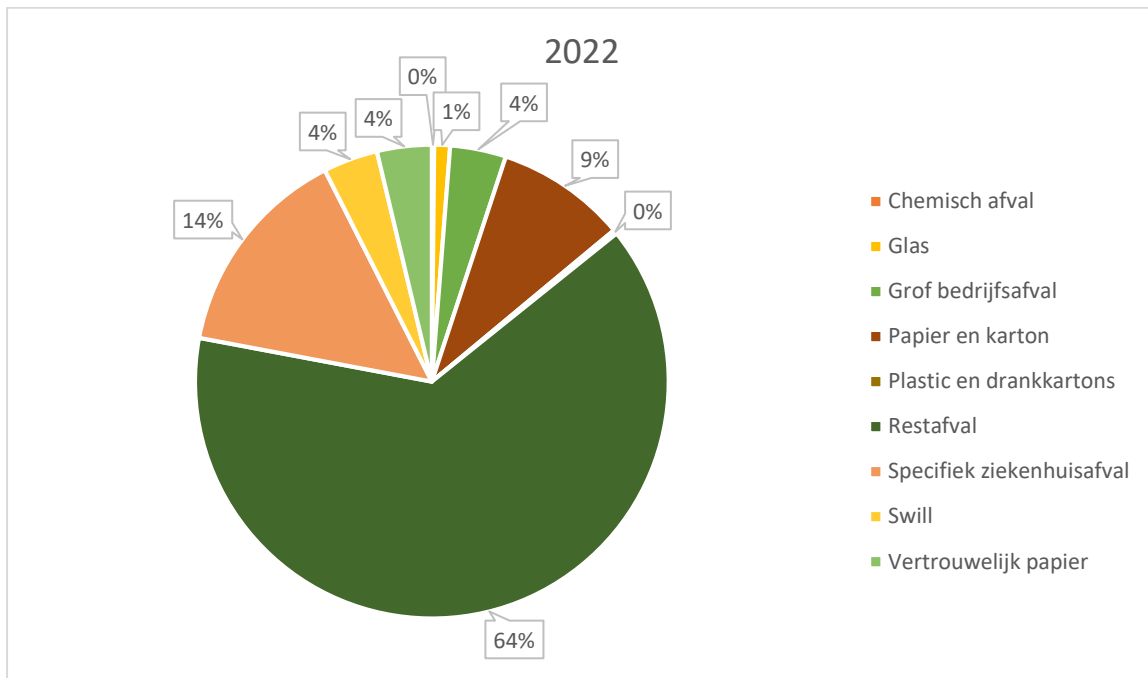
Afval wordt in Tjongerschans opgehaald door onze afvalverwerker. De afvalverwerker meet en registreert al het ingenomen afval in een portaal, waar Tjongerschans ook toegang tot heeft. Daarnaast vinden er regelmatig overleggen plaats tussen de afvalverwerker en Tjongerschans, om te kijken waar verbetering mogelijk is. De jaarlijkse gegevens worden niet alleen door de afvalverwerker bijgehouden, maar worden ook in de Milieubarometer geregistreerd. Hiermee houdt Tjongerschans goed zicht op de ontwikkelingen van het ziekenhuis omtrent afval.

In de tabel 1 zijn de hoeveelheden per afvalstroom in 2022 en 2023 weergegeven.

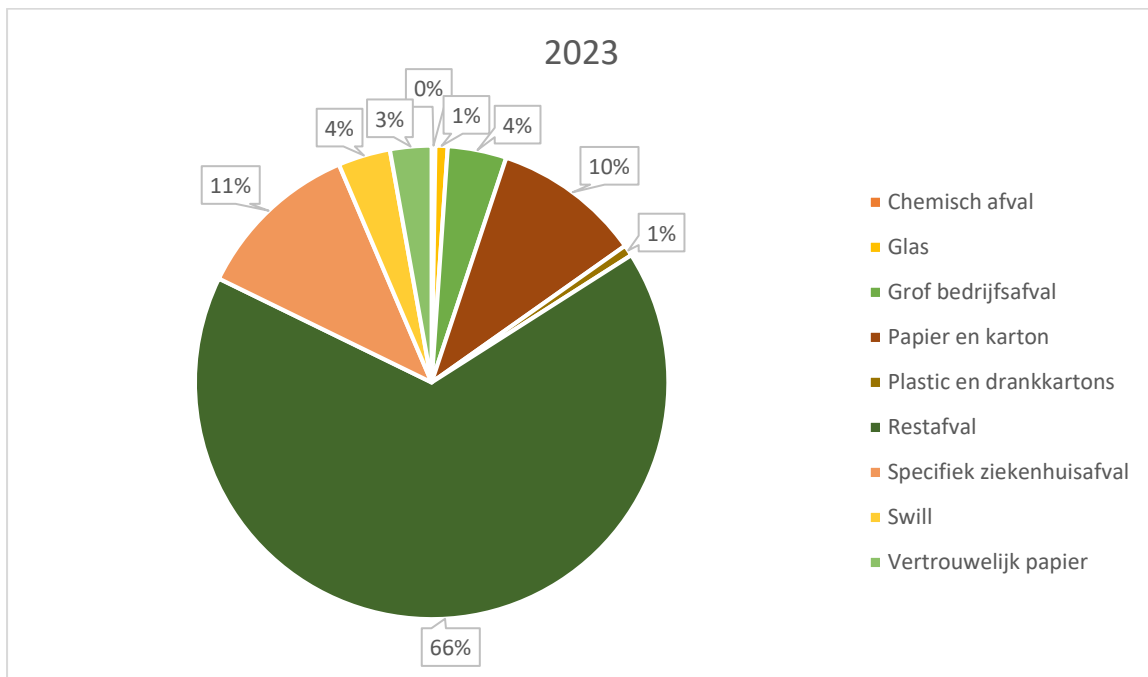
		Tjongerschans		
		2022	2023	Vershil
Chemisch afval	kg	516	786	+52,3%
Glas	kg	3.511	2.621	-25,3%
Grof bedrijfsafval	kg	12.420	12.540	+1,0%
Papier en karton	kg	28.960	31.580	+9,0%
Plastic en drankkartons	kg	900	2.365	+162,8%
Restafval	kg	207.180	206.960	-0,1%
Specifiek ziekenhuisafval	kg	47.402	35.530	-25,0%
Swill	kg	12.140	11.160	-8,1%
Vertrouwelijk papier	kg	12.125	8.840	-27,1%
Totaal		325.154	312.382	-3,9%

Tabel 1 – Afval Tjongerschans 2023

Figuur 3 en 4 laten zien wat de samenstelling van het afval is in 2022 en 2023.

Figuur 3 – Samenstelling afval Tjongerschans in 2022

Figuur 4 – Samenstelling afval Tjongerschans in 2023

De totale afvalproductie in 2023 is gedaald ten opzichte van 2022. De aantallen in de PD stroom laten goed zien dat Tjongerschans zich het afgelopen jaar heeft ingezet voor het beter scheiden van PD. De stroom is meer dan 1,5 keer zo groot geworden in vergelijking met vorig jaar. Daarnaast is papier en karton met 9% gestegen. De afvalstromen die we graag willen verminderen, zoals specifiek ziekenhuisafval en vertrouwelijk papier, zijn ook daadwerkelijk verminderd. Het specifiek ziekenhuisafval is met 25% gedaald. Het vertrouwelijk papier zelfs met 27%. Deze afvalstromen zijn

niet alleen veel duurder dan andere afvalstromen, maar ook milieuvriendelijker, omdat ze met hoge temperaturen verbrand moeten worden. Het is daarom voor zowel Tjongerschans als het milieu gunstig dat deze afvalstromen worden verminderd.

In 2023 had het MCL in totaal 207.180 kilo restafval. Dat is iets minder dan in 2022. Het doel vanuit de Green Deal is om 25% minder restafval te hebben in 2026 ten opzichte van 2018 en maximaal 25% restafval in 2030. In 2018 had Tjongerschans een andere afvalverwerker. Helaas zijn deze gegevens niet meer in te zien. De komende tijd werken we verder aan het doel voor 2030: maximaal 25% restafval. Daarvoor moet nog het een en ander gebeuren, gezien we nu nog op 66% restafval zitten.

5.2.2. Voedselverspilling

In Tjongerschans wordt veel gedaan om zo min mogelijk voedsel te verspillen. Doordat Tjongerschans de maaltijden voor patiënten, medewerkers en bezoekers zelf inkoop en bereid, kunnen ingrediënten door de week doorgeschoven worden. Hierdoor wordt weinig weggegooid. Ingrediënten die over blijven van de patiëntmaaltijden, die niet in porties zijn verdeeld, worden de volgende dag in het restaurant voor medewerkers geserveerd. Het doel vanuit de Green Deal is om maximaal 20% voedselverspilling te hebben in 2026. Het huidige percentage voedselverspilling is niet bekend. In het plan dat eerder benoemd werd in hoofdstuk 2, wordt ook dit onderdeel meegenomen.

6. Verminderen milieubelasting medicatie(gebruik)

Met deze pijler zet Tjongerschans zich in op het terugdringen van medicatieverspilling, zuivering aan de bron en duurzaam inkopen van medicijnen. Het doel vanuit de Green Deal is dat we maximaal 20% medicijnverspilling hebben in 2026.

6.1. Preventie

Medicatieverspilling kan worden voorkomen door gepast voor te schrijven en door patiënten te stimuleren de behandeling uit te voeren zoals is afgesproken. Dat laatste noemen we therapietrouw. Op verschillende afdelingen in Tjongerschans is al aandacht voor gepast voorschrijven en therapietrouw. Daarnaast ontstaat er steeds meer aandacht voor het voorschrijven van medicatie die oraal (via de mond) moet worden toegediend, in plaats van parenteraal (via een infuus). Echter, nog niet alle initiatieven en procedures zijn inzichtelijk. Daar wordt de komende tijd op ingezet, zodat op basis daarvan een plan van aanpak kan worden opgesteld.

6.2. Milieubelasting

Tjongerschans werkt toe naar een werkwijze waarin we de milieubelasting van geneesmiddelen standaard meenemen bij het opstellen of evalueren van behandelprotocollen. In 2023 is duurzaamheid expliciet meegenomen in het herziene perioperatieve pijnprotocol. Daarnaast hebben we in 2023 naar aanleiding van de negatieve milieubelasting van celebrex (ibuprofen voor mensen die zwanger zijn) gekozen voor naproxen. Het is momenteel nog niet goed mogelijk om de milieubelasting in alle protocollen mee te nemen, door een gebrek aan kennis. Naar verwachting komt er in de komende tijd meer informatie hierover beschikbaar, die we in Tjongerschans kunnen inzetten. Een argument van Tjongerschans was eerst farmacotherapeutisch meest optimale keuze, daarna milieuaspecten meewegen bij herzien pijnbeleid.

6.3. Medicatieverspilling

Tjongerschans heeft in 2023 wederom gewerkt aan het verminderen van medicijnverspilling. Er wordt ingezet op het beter afstemmen van voorschrijven en toedienen. Tjongerschans had 21,5% medicijnverspilling in 2023. Dat is 3% minder dan in 2022. Daarmee hebben we niet alleen afval, maar ook kosten bespaard. De reductie in medicijnverspilling hebben we gerealiseerd door middel van verschillende maatregelen. In juni won de ziekenhuisapotheker in Tjongerschans de 'Samen Voorop Award' van Coöperatie VGZ in de categorie duurzaamheid, voor het initiatief 'Zo nodig-medicatie niet op naam'. Doordat 'Zo nodig'-medicatie in Tjongerschans niet meer op naam verstrekt wordt, gooien we 40% minder medicatie weg.

Daarnaast heeft Tjongerschans dit jaar een dashboard medicatieverspilling ontwikkeld, die de medicatieverspilling per afdeling en per medicatiesoort laat zien. De afdeling BGB heeft het dashboard als eerste in gebruik genomen en laat nu al een reductie in verspilling zien. Het plan is om dit in 2024 verder uit te rollen.

6.4. Water

In 2023 hebben de vier Friese ziekenhuizen (Antonius, MCL, Tjongerschans en Nij Smellinghe) gezamenlijk besloten om plaszakken mee te geven aan patiënten die een CT-scan met contrastvloeistof hebben gehad. Op deze manier wordt voorkomen dat contrastvloeistof in het rioolwater terecht komt.

Daarnaast hebben Tjongerschans en het MCL in 2023 de samenwerking opgezocht met Wetterskip Fryslân, om meer kennis op te doen over de medicijnresten die in de Friese wateren gemeten worden en de relatie met de medicijnen die in de eerste en tweede lijn in Friesland worden voorgeschreven. Het doel hiervan is om te komen tot meer mogelijkheden om medicijnresten aan de bron te zuiveren.